

בבא קמא קט ADDENDUM

משה שווערד

A. רש"י על בבא קמא דף קח/ב
ואחר - כך מת אביו ואחר מיתת האב הודה:

B. מהרש"א על בבא קמא דף קח/ב
בפרש"י בד"ה ואח"כ מת אביו ואחר מיתת האב הודה עכ"ל. צ"ע לפירושו דהא להני אוקימתא דמוקמינן מתניתין כר"ע ס"ל דאפ"ל הודה בחיי הגר לא הוי אצלו כמלוה ולא מחיל לנפשיה וא"כ בהודה בחיי אביו נמי לא מחיל לנפשיה ורב ששת נמי דמוקי מתניתין כר"י הגלילי משמע דלא מחיל לנפשיה אפ"ל לר"י הגלילי בהודה בחיי הגר כדקאמר אלא אמאי זכה הלה במה שבידו משום דזקפן כו' אבל משום דהודה בחיי הגר לחוד לא מהני ליה ואולי אין זה מפרש"י אבל איזה תלמיד טועה הגיה כן בפירושו ומה שיש לדקדק עוד בזה עיין לקמן ודו"ק:

C. ספר דבר יעקב

[ג] רד"ה ואחר כך מת אביו-ואחר מיתת האב הודה - התור"ד והמהרש"א [כאן וכן לקמן בדף קט]: והים התלמוד מקשים על רש"י למה הוצרך לומר שהודה לאחר מיתת האב, ובגמ' להלן מבואר שלענין גזל הגר לפי ר"י הגלילי מיירי דוקא בהודה לאחר מיתתו אבל לענין גזל אביו אין הבדל מתי מודה, ולכן אומר המהרש"א שאיזה תלמיד טועה הגיה כן בפירושו.

הפנ"י מיישב את רש"י שהיה קשה לרש"י לפי רב ששת שמוקי מתנ' כמו ריה"ג, אם מיירי שהבן הודה בחיי אביו והאב לא תבע הגזילה א"כ לפי מש"כ תוס' [לעיל קד.] שהודה לפניו הוי כמו שהפקיד אצלו א"כ אם האב אינו תובע הוי כמו שהאב זקפו במלוה שיכול הבן למחול לעצמו, ולכן הוצרך רש"י להעמיד שהודה לאחר מיתת האב.

עוד תירץ הפנ"י שרש"י מעמיד שהודה לאחר מיתתו משום שבמשנה קתני דחייב חומש, ובחומש אין גזח"כ דהשיב [שמזה ילפינן לגבי הקרן שחייב להשיב ואינו יורש בעצמו], וא"כ למה צריך להוציא מידו החומש ולתת אותו לבניו, ולכן מעמיד רש"י שהודה לאחר מיתת אביו שאז לא זכה האב בחומש, והבן מתחייב חומש באופן ישיר ליורשים האחרים [משא"כ קרן שהיה של האב קודם גזילה]. וקשה אם חומש הוי חיוב ליורשים האחרים איך קתני שאם אינו רוצה או שאין לו ליה ובע"ח פורע.

D. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף קח/ב

הגזול את אביו ונשבע לו ומת הרי זה יתן לבניו או לאחיו. ואין צורך לומר חלקם, אלא אפילו חלקו יתן להם או לבניו. ונראה לי כדי לצאת ידי שמים להוציא גזלה מידו, ולא מעיקר איסור:

E. תוספות מסכת בבא קמא דף קט עמוד א ד"ה ב"ח באין

ב"ח באין ונפרעין - אחר מיתתו ואפילו בחייו הוי שרי בכה"ג כדאמרינן (נדריים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל ואיני יודע מה אעשה לו נותן לו ובא ונוטל מזה אלא לפי שזה אין רוצה שיהנה ממנו כלל בחייו ואין יכול לעשות תקנה אלא מדעתו והא דלא תני הכא ואם אין רוצה כדקתני רישא משום שהרי ודאי [אינו] רוצה או שמא דוקא אין לו מה יאכל שרי כדקתני גבי המודר הנאה מחבירו אבל אם יש לו מה יאכל אפ"ל [אינו] רוצה אין לו תקנה בכך וא"ת והיאך נפרע ממנו והא תנן בפרק אין בין המודר (שם דף לג.) המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ופר"ת דדוקא במזונות אשתו אבל שאר חובות אסור לפרוע דודאי קא משתרשי ליה ואסור וה"נ

משתרשי ליה וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעבורו אם יפרע בחנם בעבורו א"כ מהנהו ואסור אבל הכא מה שבאים ב"ח ונפרעין מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים ...

F. ברכת אברהם

תד"ה ז"ח וכו' וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעבורו א"כ מהנהו ואסור, אבל הכא מה שבאים ב"ח ונפרעין מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים וכו'. ביאור דבריהם נראה עפ"י המצואר בתורע"א (רפ"ה דנדרים) שמתלק זין הנאה מהאדם והנאה מהנכסים, ולפ"ז פורע לו את חובו

הוא מעשה שמהנה אותו, אע"פ של"ה הנאה מהנכסים שאינם אלא גורמים ההנאה וכל שהאיסור הוא שאסר גוף הנכסים, א"כ כשגוצה זע"ח אין לו הנאה מגופם.

G. אילת השחר מסכת בבא קמא דף קט עמוד א

תו"ה ב"ח באין. וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעבורו אם יפרע בחנם בעבורו א"כ מהנהו ואסור אבל הכא מה שבאים ב"ח ונפרעין מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים. ביאור דבריהם נראה דהנה הא חזינן דבאופן דפורע חוב של חבירו פטור הלוה מלשלם. מותר להמדיר לפרוע חובו של המודר, אף על פי שסוף סוף מהנהו, מ"ז אע"פ אלא גרמא כמש"כ התוס' בכתובות דף ק"ח כיון שאינו נותן מעות ישיר להלוה, משא"כ אי פורע חובו של חבירו חייב, נמצא דכזה שפורע הוא נותן לו הנאה שעבורה מתחייבים ממנו, וכיון שהנאה הזאת ששוה כסף הוא נותן לו בחנם אסור דמהנהו ממש. וא"כ זה שייך רק בפורע חובו, אבל כאן מה שבאים ונפרעין מן הנכסים הא לא שייך לומר שהנכסים נותנים לו דבר שהי' חייב לשלם להם וממילא הוי שוב כגורמים הנכסים שיופרע חובו.

והנה בחידושי הג"ר שמעון ב"מ סי' ט"ז הוכיח מהא דמותר לפרוע חובו של חבירו למודר הנאה, משום דבאמת א"א לשלם חובו של חבירו, רק דעי"ז דהמלוה לוקח בפרעון החוב הוא מסכים למחול להלוה, נמצא דמה דפורע חובו פטור הלוה לשלם אין זה אלא גרמא דגורם שהמלוה ימחול, [ועי' הגהות רעק"א חו"מ סי' ע"ד בשם ריב"ש]. ומלשון התוס' בכתובות לא משמע כדבריו, דהא כתבו דמה דמיפטר הלוה אינו אלא גרמא, ולסברתו הא הי' צ"ל דמה דמחול המלוה אינו אלא גרמא, דהא לא נפטר ע"י הפרעון אלא שע"ז הוא פוטר. ועוד העירוני דלסברתו דאם יוכל לפרוע עבור הלוה הי' נקרא שמהנהו בכל גווני, למה באמת כאן מותר לגבות מהנכסים הא נהנה מן הנכסים דפורעים חובו ישר.

H. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף קח/ב

האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי אם מת יירשנו. דעכשיו אינו נהנה ממנו אלא יורש ממנו נכסים מכח ירושתו שהורישו רחמנא, ואינו דומה לככרי עליך ונותנה לו במתנה דאסיקנא בריש פרק אין בין המודר (נדרים לה. א) שאסורה עליו אלא א"כ יד אחר באמצע כגון שמכרה או נותנה לאחר, דכל שבא מן המדיר למודר אע"פ שבשעה שהוא נהנה ממנו אינו של מדיר אסור דנהנה ממנו חשבינן ליה, אבל הכא לא מהמדיר בא לו אלא משל שמים שירש נכסים אלו עם מיתת האב:

I. ספר דבר יעקב

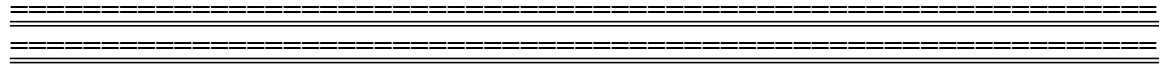
(ב) ויחזיר לבניו או לאחיו – התיו"ט והתפא"י מקשים מהו לשון יחזיר הרי לא לקח והו"ל למימר יתן לבניו. התיו"ט מביא דגירסת הר"ן [נד' מז.] ויתן וכן גירסת הירושלמי. התפא"י מתרץ יחזיר מלשון יחזר על הקרובים למצוא הקרוב קרוב קודם.

J. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף קט"א

אמר רב יוסף ואפילו לארנקי של צדקה. ואינו כתיבת המוכסין ותיבת הגבאין שאין נוטלין מהם צדקה. יש לפרש אותו על שניהם, שיתן אותן לקופה של צדקה וחוזר ומתפרנס מן הקופה בתורת צדקה בין גזול בין [מודר]:

K. ספר ים של שלמה - בבא קמא פרק ט אות נט

... ואי אין כאן יורשים, יתננו לצדקה. ודווקא לצדקה. אבל לא בענין אחר, דא"כ ליכא השבה. שהרי יש לו ממנה טובת הנאה וצריך להודיע כל היכא שנתן שהוא גזל אבא, שלא יאמרו משלו הוא נותן. ואי גזל את הגר כו', בין הודה בחיי הגר, בין הודה לאחר מיתת הגר, לעולם לכהנים. אם לא שזקף עליו הגר במלוה. ואחר כך מת, אין לכהנים שייכות בו. ומ"מ צריך להוציא הגזלה מתחת ידו, והיינו לצדקה, ולא לאדם אחר, ואפילו לכהנים. דסוף סוף יש לו טובת הנאה מן כהני משמר. שהרי לא היה צריך ליתן להם, הנראה בעיני כתבתי:



L. ברכת אברהם

מכלל דריה"ג סבר אפילו לנפשיה נמי מצי מחיל אלא גזל הגר דקאמר רחמנא נחינה לכהנים היכי משכח"ל וכו'. ז"ע, הא סברה פשוטה היא שאם נאמר בתורה דהשבה דגזל הגר הוא לכהנים א"כ ל"ש כלל שזכה הוא בעלמו זוה, דהוה כאילו שנאמר בתורה ששצט כהונה יורשים גזל הגר או מקבלי מתנה (לקמן ק"י ע"ב), ולמה רק בהודה לאחר מיתת הגר אמרינן בעידנא דאודי קנאו השם ונתנו לכהנים, ולא נימא כיו"צ גס בהודה בחיי הגר. ורש"י פירש דבהודה בחיי הגר נעשה אללו כמלוה וכי מייית גר מחיל לנפשיה, ול"ב, דבשלמא מש"כ דמחיל לנפשיה י"ל שכן האומדנא בלז כל אדם, וסגי זוה כדמוכח בש"ס ומבואר בקלוה"ח (י"ב סק"א), אבל מהיכי תייתי לן לומר דהוה כזקפה במלוה בלי שבאמת נאמר לו שזקפו, ולא היה העמדה בדין ע"ז אלא תובעו לאלתר, הא בהדיא מצינו חיוז שאינו כזקפו בכמה מקומות, וכן מבואר בע"א ופגע באותו הגר חזקפו עליו במלוה, ולא נאמר כן בכל הודאה, וז"ע.

וארלי י"ל כסברת בעהמ"א (רפ"ד) דגזלן שבדעתו להחזיר נעשה ברשותו והוה כפקדון, וא"כ י"ל דשם גזל ל"ש אלא כ"ו שמעכצ מחזירו באיסור אבל בשעה שרואה להחזירו ונדע לנגזל באופן שצידו להחזירו, שוב פקע שם גזל מזה ולכן נעשה כזקפה דהוה כפקדון ומלוה.

M. תוספות מסכת בבא קמא דף קט עמוד ב ד"ה קטן אי

קטן אי אתה צריך לחזור עליו - וא"ת גזל גר קטן היכי משכחת לה והא אין זכיה לקטן כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף יב.) דגזל קטן מדבריהם ולא מדאורייתא ובירושה ליכא למימר דגר אין יורש אביו דבר תורה וי"ל דדוקא מציאה דאין דעת אחרת מקנה אותו לא הוה אלא מדבריהם אבל כשדעת אחרת מקנה אותו קני

מדאורייתא ובקטן שנתגייר עם אביו מיירי דלכ"ע מטבילין אותו אבל בלא אביו פלוגתא היא בפרק קמא דכתובות (דף יא.) אם מטבילים אותו על דעת בית דין [ועי' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן].

N. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף קט/ב

קטן אי אתה צריך לחזור אחריו. לומר שקטן בודאי אינו מוליד משוינן ליה. וא"ת גר קטן מאין לו נכסים דבר תורה שהוצרכה תורה להתירו, דמציאתו אינו אלא מדרבנן (גיטין נט. ב) ומשום דרכי שלום, וכן מקחו וממכרו אינן אלא מדרבנן. **י"ל כגון שהיתה הורתו ולידתו בקדושה וירש את אביו גר.** וא"נ י"ל דיש לו זכייה דאורייתא בשיש דעת אחרת מקנה, וכדמוכח בגטין פרק המקבל (סה, א) גבי אפשר שזוכין לקטן דבר תורה:

• **ספר דבר יעקב**

ג. **הרשב"א** כאן מתרץ שמיירי שלאחר שגר התגייר נולד לו בן וירש אביו וכיון שהוא קטן אין לו יורשים. המהרש"א בסנה' מקשה למה תוס' לא תירצו כן. ותירץ דבכה"ג שהאבא גר ובנו הקטן אינו גר א"א לומר שידוע שאין לו יורשים, משום שאולי יש לו אח שנולד כמוהו לאחר שאביו התגייר. [והבית אהרן תירץ שתוס' לא רצו לתרץ כן משום שבכה"ג הקטן אינו גר וקשה היכן מוזכר שצריך להקרא בשם גר והעיקר שאין לו יורשים].